DOKA
DOĞU KARADENİZ KALKINMA AJANSI
EASTERN BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

T. C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

2013 YILI

KÜLTÜR VE TURİZME YÖNELİK

ALTYAPI MALİ DESTEK PROGRAMI

PROGRAM SONRASI DEĞERLENDİRME RAPORU

2019

DOKA
DOĞU KARADENİZ KALKINMA AJANSI
EASTERN BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

T. C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

2013 YILI

KÜLTÜR VE TURİZME YÖNELİK

ALTYAPI MALİ DESTEK PROGRAMI

PROGRAM SONRASI DEĞERLENDİRME RAPORU

Hazırlayanlar

Hacı Salih ŞAHİN

Betül TİRYAKİ

Barış GÖRAL

Grafik Tasarım

Gönül YILMAZ

www.sanayi.gov.tr www.doka.org.tr ajansdoka ajansdoka

İÇİNDEKİLER

Tablo Listesi - Grafik Listesi 6

1. Yönetici Özeti 7

2. Giriş 9

3.Program Hakkında Genel Bilgiler 10

3.1.Program Tanım ve Kapsamı 10

3.2.Programın Amaç ve Öncelikleri 11

4.Programın Sonuçları 11

4.1.Bütçe Gerçekleşmeleri 11

4.2.Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistiki Bilgiler 12

5.Programın Değerlendirilmesi 14

5.1.Değerlendirmede Kullanılan Yöntem Kurum Özellikleri 14

5.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi 15

5.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programın İncelenmesi 16

5.3.1.İlgililik 16

5.3.2.Etkinlik 17

5.3.3.Etkililik 19

5.3.4.Etki 21

5.3.5.Sürdürülebilirlik 23

6. Sonuç ve Değerlendirmeler 25

7. Kaynakça 26

KISALTMALAR LİSTESİ

DOKA: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı

İDB: İzleme ve Değerlendirme Birimi

KT: Kültür Turizm

MDP: Mali Destek Programı

PFDY: Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği

T.C: Türkiye Cumhuriyeti

TKDK: Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Destekleme Kurumu

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: *Proje Başvuru Verileri* 12

Tablo 2: *Kurum Bilgileri* 14

Tablo 3: *Program sayesinde kurumların elde ettiği çıktılar* 20

Tablo 4: *Bölge ve Türkiye Turizmine Ait Veriler (2009-2014, bin)* 22

Tablo 5: *TR90 Bölgesi ve Türkiye'ye Körfez Ülkelerinden Gelen Turist Sayısı* 23

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: *2013 Kültür Turizm MDP Bütçe Dağılımı* 11

Grafik 2: *İl Bazlı Başvuru Bilgileri* 12

Grafik 3: *İllerin Başarı Oranı* 13

Grafik 4: *Proje Uygulama Verileri* 13

Grafik 5: *Programa Katılım Nedenleri (% Dağılım)* 17

Grafik 6: *Programdan Haberdar Olma Yolları (% Dağılım)* 17

Grafik 7: *Programın Finansal Cazibesi (% Dağılım)* 18

Grafik 8: *Program Başvuru Ve Genel Süreçlerine Ilişkin Görüşler (% Dağılım)* 18

Grafik 9: *Yararlanıcıların Proje Çıktıları Sayesinde Ulaştıkları Sonuçlar (% Dağılım)* 19

Grafik 10: *Proje Sayesinde Ortaya Çıkan Davranışsal Değişiklikler (% Dağılım)* 20

Grafik 11: *Proje Sayesinde Attıkları Ilave Adımlar (% Dağılım)* 21

Grafik 12: *DOKA Desteği Olmaması Durumunda Proje Için Atacakları Muhtemel Adımlar(% Dağılım)* 21

Grafik 13: *Diğer Kurumların Desteklerine Başvuru Durumu (% Dağılım)* 23

Grafik 14: *2013 Sonrası Doka Desteklerine Başvurmama Nedenleri (% Dağılım)* 24

1. Yönetici Özeti

Bu rapor, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın 2013 yılında çağrısını gerçekleştirdiği Kültür ve Turizme yönelik Altyapı Mali Destek Programı'nın program sonrası değerlendirme çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

Programın amacı Bölgenin kültür ve turizm potansiyelini harekete geçirerek, bölgedeki ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlamaktır. Bu genel amaç çerçevesinde programın özel amacı ise Bölgenin doğal yapısının ve kaynaklarının korunması, tarihi, doğal ve kültürel potansiyelin harekete geçirilmesi, sürdürülebilir turizm altyapısının ortaya çıkarılması, mekân ve yaşam kalitesinin artırılması, etkin tanıtım politikalarıyla bölgenin ve bölgedeki illerin markalaştırılması, kültürün korunması ve geliştirilmesi, bölgeye gelen turist sayısını ve ortalama kalış süresini artırarak turizm sezonunun genişletilmesi ve bu suretle bölgenin turistik cazibe merkezi haline getirilmesine katkıda bulunacak turizme yönelik küçük ölçekli altyapı faaliyetlerinin desteklenmesidir.

Programın uygun başvuru sahipleri, bölgede tüzel kişiliğe haiz kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar olup, bu kapsamda kaymakamlıklar, bölge il ve ilçe müdürlükleri, bakanlıklara bağlı kurum ve kuruluşlar, yerel yönetimler, 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu doğrultusunda kurulmuş birlikler, üniversiteler, Sanayi ve Ticaret Odaları, Kâr amacı gütmeyen kooperatifler, STK'lardır.

Programa 2013 yılında 121 kurum başvurmuş, asil ve yedek listeye girmiş olan 41 başvuru sahibi sözleşme için davet edilmiş ancak 32 yararlanıcı ile sözleşme imzalanmıştır. Genellikle belediyeler olmak üzere başarılı bulunan 9 proje sahibi ise Ajans yükümlülüklerini ve eş finansman yükümlülüklerini yerine getiremediği için sözleşme yapılamamıştır. Sözleşmeye bağlanan 32 projeden ise 27 proje tamamlanabilmiştir.

Program kapsamında desteklenecek projeler için tahsis edilen kaynak toplamı 8,5 milyon TL olarak belirlenmiştir. Destek bütçesinin 7,37 milyon TL'si sözleşmeye bağlanmış ve 6,05 milyon TL'si tamamlanan projelere aktarılmıştır.

Değerlendirme bulgularına baktığımızda ise, DOKA'nın mali destek programı yaralanıcı kurumların tamamı tarafından olumlu karşılanmış ve bölge şartlarına uygunluğu genel kabul görmüştür. Destek alan kurumların yaklaşık üçte ikisi sonraki DOKA programlarına da başvurmuştur. Öncelikli başvuru nedenleri turistlere yönelik cazibe mekânlarının oluşturulması ile tarihi, doğal ve kültürel mirası turizme kazandırmaya yönelik altyapı/üstyapı yatırımları olarak belirlenmiştir. Bu yatırımların hayata geçirilmesi ile birlikte, proje öncesinde planlanan çıktılara büyük ölçüde ulaşıldığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında 16 turistik yapının (müze,anıt vb.) restore edilerek turizme kazandırıldığı, 9 adette alternatif turizme yönelik tesis yatırımı yapıldığı tespit edilmiştir. Bu gelişmelerin sonucu olarak turist memnuniyetinin artışı, bölge tanınırlığının artışı, turist sayısının artışı gibi hedeflere ulaşılmıştır.

MDP tanıtımında yararlanıcı kurumların Ajansla olan ilişkisinin etkin rol aldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda kurumların destek programından haberdar olma durumu çoğunlukla DOKA yönetim kurulu üyeleri(valilik, belediye, borsa vb) aracılığıyla, DOKA'nın hazırladığı bilgilendirme faaliyetleri üzerinden gerçekleşmiştir. DOKA'nın web sitesi aracılığıyla haberdar olduğunu belirten kurumların oranı % 15 civarındadır.

DOKA mali destek programlarının kurumların projelerini hayata geçirme konusunda belirgin bir katkısı olduğu belirlenmiştir. DOKA tarafından gerçekleştirilen MDP olmasaydı projeyi hayata geçiremeyeceklerini belirtenlerin oranı %30'dur. Projeyi kendi kaynaklarıyla ancak daha uzun vadede, bütçesi ve kapsamı daraltılarak gerçekleştirileceğini belirtenlerin oranı da %40 civarındadır. Öngördükleri projeyi DOKA desteği olmasa farklı finansal kaynaklarla gerçekleştireceklerin oranı ise %30 civarındadır. Bununla birlikte MDP'nin kurumlara proje bütçesini kullanmadan da farklı yatırımlara yönelme potansiyeli kazandırdığı tespit edilmiştir. Proje haricinde herhangi bir girişimde bulunmayanların oranı %35 civarında iken, diğer %65'lik kesim yeni fiziki yatırımlar ve yeni projelere başlama gibi farklı girişimlere başladığını belirtmiştir. DOKA MDP kurumların proje ile ilgili süreçlerde yetenek, bilgi ve becerisine katkı sağlamıştır. Proje yazma ve yönetme konusunda ve projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yeteneğinin arttığını söyleyenlerin oranı toplamda %60'ın üzerindedir. Öte yandan proje sayesinde işletmelerin herhangi bir davranışsal değişikliğe yol açmadığını belirtenlerin oranı ise %5'ten daha düşüktür.

Son olarak DOKA'nın mevcut ve gelecek programları ile ilgili kurumların istek/öneri ve talepleri değerlendirildiğinde; kültür ve turizm altyapısının geliştirilmesine yönelik programların devam etmesi/sayısının arttırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarına destek verilmesi, turizmde kalifiye personel istihdamına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi, ön ödemelerin daha erkene çekilmesi, değerlendirme süresinin kısaltılması, evrak prosedürlerinin azaltılması, hibe desteğinin arttırılması, DOKA'nın daha sık bilgilendirme toplantıları yapması, destekler belirlenirken yörenin acil gereksinimlerinin dikkate alınması, proje değerlendirmelerinin daha objektif yapılması gibi birçok öneri/istek dile getirilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar ve değerlendirme çalışmasından elde edilen bulgular doğrultusunda uluslararası iyi uygulamalardan hareketle Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı için geliştirilen öneriler raporun son bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu bölümde de görüleceği gibi, Ajans'ın program tasarımında, projelerin niteliğinde, program yürütme, izleme ve değerlendirme süreçlerinde bazı revizyonlar yapması mümkündür. Söz konusu revizyonlar, bundan sonraki programların yaratacağı etkinin daha güçlü ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlayacaktır.

2. Giriş

Bu çalışma, Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği (PFDY)'nin Program Sonrası Değerlendirme ve Etki Analizi başlıklı 47. Maddesi (Değişik: RG-15/9/2017-30181) kapsamında bakanlıkça hazırlanan usul esaslar gözetilerek, 2013 yılı Kültür Turizm Mali Destek Programı program sonrası değerlendirmesine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmaların nihai çıktısı olarak hazırlanmıştır.

Çalışma, bu programlarla ulusal ve bölgesel planlarda öngörülen amaç ve hedeflere ne derece yaklaşıldığının belirlenmesinin yanı sıra, DOKA'nın tasarlayacağı yeni programlarda etkinlik ve verimliliğin artırılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Kültür ve Turizme Yönelik Altyapı Mali Destek Programı için gerçekleştirilen bu değerlendirme çalışması, programın yararlanıcılar için uygunluğunu, verimli ve etkin bir biçimde yürütülüp yürütülmediğini, program sonunda ortaya çıkan etkileri ve bu etkilerin sürdürülebilirliğini analiz etmekte; tüm bunlardan hareketle yeni tasarlanacak programlara ışık tutacak öneriler sunmaktadır.

Raporun birinci bölümünde, Kültür Turizm Mali Destek Programı hakkında özet bilgiler ile birlikte programın uygulanmasına ilişkin verilerin özeti sunulmaktadır.

İkinci bölümde, program sonuçlarına ilişkin bilgilere ve gerçekleşme miktarlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde programın değerlendirilmesinde kullanılan yöntem ile değerlendirme kriterleri kapsamında programın incelenmesi ve saha çalışmalarında elde edilen bulgular ele alınmıştır.

Dördüncü ve son bölümde ise, programların sonuçlarına yönelik özet çıkarımlar ile birlikte Ajans'ın yeni destek programları için girdi oluşturabilecek bulgular ile yeni programların verimlilik ve etkinliğinin artırılmasına yönelik önerilere yer verilmiştir.

3 Program Hakkında Genel Bilgiler

3.1. Program Tanım ve Kapsamı

IX. Kalkınma Planı'nda Kalkınma Ajanslarıyla işbirliği içinde tüm bölgelerin gelişme stratejileri ve planlarının tamamlanacağı ve yeterli finansmanla destekleneceği belirtilmiştir. IX. Kalkınma Planı'nda da ifade edildiği gibi, bölgesel gelişme planları yerel dinamikleri ve içsel potansiyelleri harekete geçirmeye yönelik strateji ve öncelikleri belirleyen esnek, dinamik, katılımcı ve uygulanabilir nitelikte hazırlanmaktadır.

IX. Kalkınma Planı ile birlikte Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP) ve Doğu Karadeniz Turizm Master Planı gibi ulusal ve bölgesel ölçekteki planlar da göz önünde bulundurularak hazırlanan Doğu Karadeniz Bölge Planı (2010-2013) TR90 Bölgesi'nin vizyonunu; "Ekonomisi güçlü, yenilikçi ve rekabetçi, sosyal yönden gelişmiş ve bütünleşmiş, altyapısı tamamlanmış, sürdürülebilir çevre ve yüksek yaşam kalitesine sahip bir Doğu Karadeniz Bölgesi" olarak tanımlamıştır. Bu vizyon ile uyumlu olarak,

Doğu Karadeniz Bölge Planı'nda TR90 Bölgesi için:

1. Güçlü ve Rekabetçi Ekonomi

2. Sosyal Gelişme ve Bütünleşme

3. Gelişmiş Altyapı ve Sürdürülebilir Çevre

şeklinde üç temel gelişme ekseni belirlenmiştir.

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından belirlenen vizyon, gelişme eksenleri ve amaçlar doğrultusunda özetle şu hedefler işaret edilmiştir:

- Bölge'de yenilikçi, katma değer üretme kapasitesi ve rekabet gücü yüksek, sektörel ve bölgesel işbirliği ağını geliştirmiş bir iktisadi çevre,
- Altyapı eksikliklerini iklim değişikliğinin akılcı yönetimi ve çevresel sürdürülebilirlik çerçevesinde erişebilirlik ve mekan-yaşam kalitesini artırıcı şekilde tamamlamış bir fiziki çevre,
- Kültürün Korunması ve geliştirilmesi,

Bu vizyon, gelişme eksenleri, amaçlar ve hedefler doğrultusunda turizm, Doğu Karadeniz'in kalkınmasında öncelikli alan olarak belirlenmiştir. Bu amaçla 2010 ve 2011 yıllarındaki mali destek programlarıyla, turizm sektöründeki gerek özel sektör gerekse kamu kurumları desteklenmiştir.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde 2010 ve 2011 yıllarında desteklenen özel sektör ve kamu kurumu projeleri bölgemizde turizm sektörüne yeni bir soluk getirmiş, turizm sektörünün altyapısını geliştirmiş ve bölge turizminin çeşitlendirilmesi, canlandırılması noktasında önemli bir gelişme sağlamıştır. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı; 2013 yılı proje teklif çağrısı ile 2010 ve 2011 programlarında büyük ölçüde iyileşme sağlanan turizm altyapısı ve alternatif turizm modellerini; bölgenin kendine has kültürel öğeleriyle harmanlayarak daha ileri bir noktaya taşımayı amaçlamıştır.

3.2. Programın Amaç ve Öncelikleri

Programın genel amacı: Bölgenin kültür ve turizm potansiyelini harekete geçirerek, bölgedeki ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlamaktır.

Programın özel amacı: Bölgenin doğal yapısının ve kaynaklarının korunması, tarihi, doğal ve kültürel potansiyelin harekete geçirilmesi, sürdürülebilir turizm altyapısının ortaya çıkarılması, mekan ve yaşam kalitesinin artırılması, etkin tanıtım politikalarıyla bölgenin ve bölgedeki illerin markalaştırılması, kültürün korunması ve geliştirilmesi, bölgeye gelen turist sayısını ve ortalama kalış süresini artırarak turizm sezonunun genişletilmesi ve bu suretle bölgenin turistik çazibe merkezi haline getirilmesine katkıda bulunacak turizme yönelik küçük ölçekli altyapı faaliyetlerinin desteklenmesidir.

Bu mali destek programının öncelikleri şunlardır:

Öncelik 1: Bölge turizmi için önem arz eden alanların görsel algılama ve çevre düzeni açısından iyileştirilmesi, turizmin çeşitlendirilmesine ve mevcut tesislerin geliştirilmesine yönelik altyapı faaliyetleri

Öncelik 2: Çevreye duyarlı, alternatif enerji kaynaklarının kullanıldığı turizm faaliyetlerinin teşvik edilmesi, yeni teknolojilerin kullanılması ve yenilikçi altyapının geliştirilmesi

Öncelik 3: Doğu Karadeniz Bölgesi kültür mirası, kültür ekonomisi ve nitelikli kültürel öğeleri ile birlikte bölgede yer alan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespit ve tescil çalışmalarının yapılıp, fiziki yatırımlarla desteklenerek turizme hizmet eder hale getirilmesi

Öncelik 4: Bölge illerini diğer illerden ayıracak özelliklerin belirlenerek; şehir markalaşmasına yönelik çalışmaların desteklenmesi

Ö**ncelik 5:** Bölgede yer alan taşınmaz kültür varlıklarının koruma ve iyileştirilmesine yönelik altyapı çalışmalarının desteklenmesi

Ajans, programın tamamlanmasının ardından, programa ilişkin etki değerlendirmesini gerçekleştirmek amacıyla, aşağıdaki tabloda yer alan performans göstergelerini kullanmıştır.

4. Programın Sonuçları

4.1. Bütçe Gerçekleşmeleri

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansımız tarafından 2013 yılı Kültür ve Turizme Yönelik Altyapı Mali Destek programı kapsamında toplam 32 proje ile sözleşme yapılmış ve 27 proje başarılı bir şekilde tamamlanmıştır. Toplam program bütçesi 8.500.000 TL'dir. Program bütçesinin yaklaşık %87'si sözleşmeye bağlanmış, sözleşmeye bağlanan projelerin gerçekleşme oranı ise yaklaşık %82 olmuştur.

Grafik 1: 2013 Kültür Turizm MDP Bütçe Dağılımı

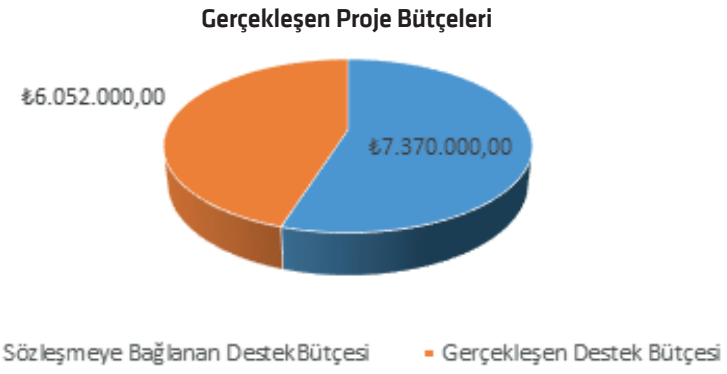

4.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistiki Bilgiler

Toplamda 121 proje başvurusu alınmış ve değerlendirme süreçleri sonucunda başarılı bulunan 41 proje asil ve yedek listede yer almıştır.

Tablo 1: Proje Başvuru Verileri

İl	Asil	Yedek	Geçen Proje	Başvuru Sayısı	Başarı Yüzdesi
ARTVİN	3	2	5	14	35,71%
GİRESUN	9	-	9	23	39,13%
GÜMÜŞHANE	6	-	6	14	42,86%
ORDU	5	-	5	20	25,00%
RİZE	8	-	8	26	30,77%
TRABZON	8	-	8	24	33,33%
Toplam	39	2	41	121	33,88%

Grafik 2: İl Bazlı Başvuru Bilgileri

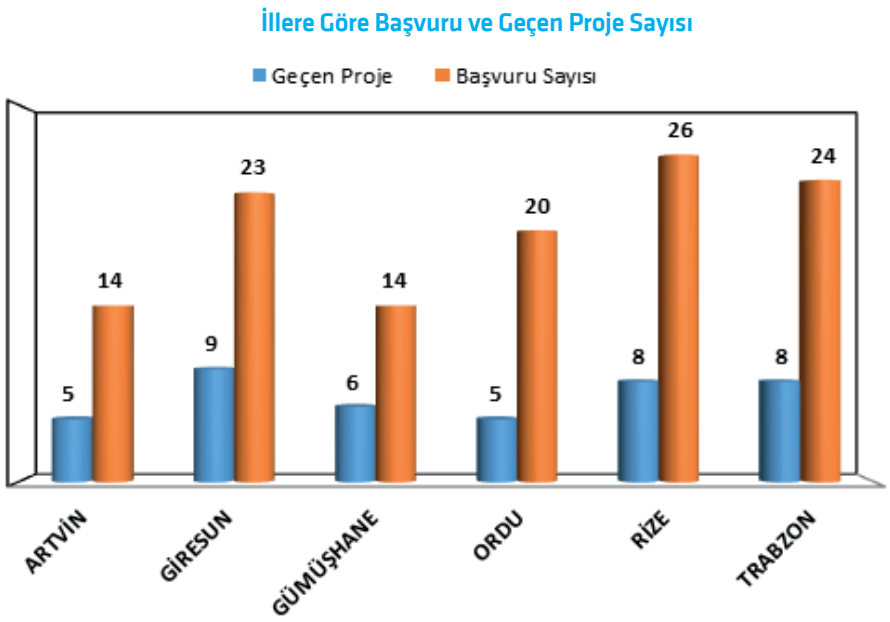

Grafik 3: İllerin Başarı Oranı

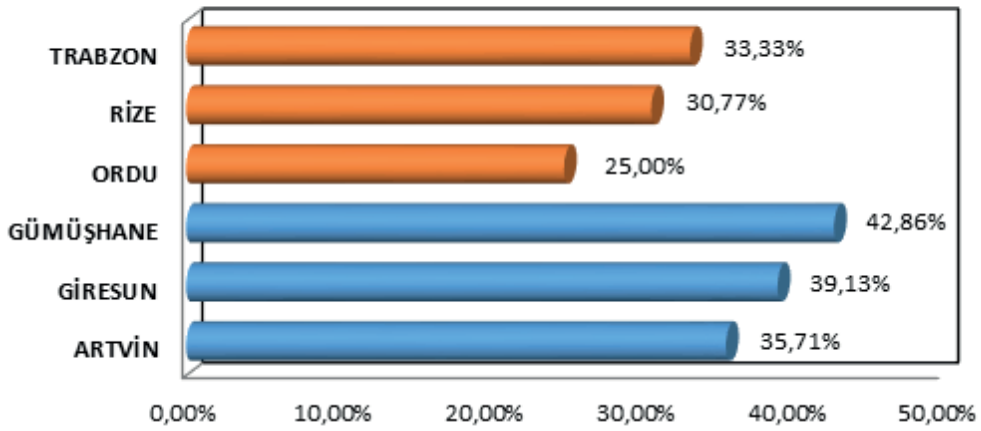

Başarılı bulunan 41 projenin yaklaşık %78'i ile sözleşme yapılmış, sözleşme yapılan projelerin ise %84'ü başarılı bir şekilde tamamlanmıştır.

Grafik 4: Proje Uygulama Verileri

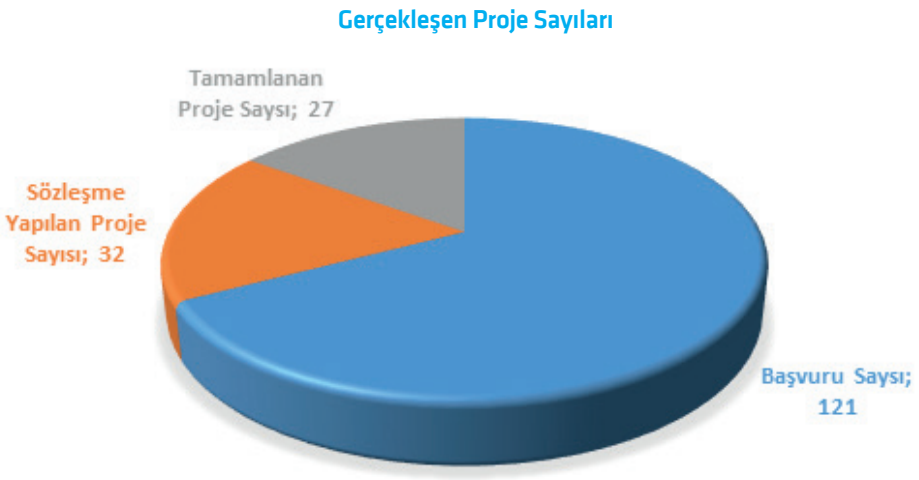

5. Programın Değerlendirilmesi

5.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem

Bu çalışma Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)'nın 2013 yılında açtığı "Kültür ve Turizme Yönelik Altyapı Mali Destek Programı" ndan yararlanan kurumların destek sayesindeki kazanımları ile desteğin kurumların gelişimine etkisini betimleyici bir çerçevede değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamı, 2013 yılında DOKA'dan bu Mali Destek Programı (MDP) kapsamında destek almış olan ve TR90 Doğu Karadeniz bölgesi illerinde faaliyet gösteren toplam 27 adet kamu kurumu ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşudur.

Araştırmada kullanılan anketlerin soru kağıdı DOKA İzleme ve Değerlendirme Birimi (İDB) uzmanları tarafından hazırlanmıştır. Araştırmanın alan uygulaması ise Eylül 2019 tarihinde TÜİK Trabzon Bölge Müdürlüğü personel tarafından yüz yüze görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Verilerin analiz edilmesi ve rapor haline getirilmesi çalışmaları ise İDB uzmanları tarafından yerine getirilmiştir. Anket sadece müdahale grubu olan destek almış olan firmalar üzerinde yapıldığı için kontrol grubu ile ilgili herhangi bir analiz yapılmamıştır.

Anket için görüşmeler mümkün olduğunca projeden sorumlu kişilerle yapılmış, bu kişilere, iş değişikliği, emeklilik gibi nedenlerle, ulaşılamadığı durumlarda ise projeden haberdar üst düzey yöneticilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında kurumların tipi, programlardan haberdar olma şekilleri, başvuru nedenleri, destek programları hakkındaki görüşleri, program sayesindeki kazanımları, programlardan beklentilerinin gerçekleşme durumu, desteklerin kurumsal yapıda yol açtığı değişimler, görüş ve önerileri derlenmiştir.

MDP yararlanıcılarından bir derneğin faal olmaması nedeniyle toplamda 26 kuruma anket uygulanmıştır. Araştırmada birçok soru çoklu tercih edilebilir seçeneklere sahiptir. Bu tipteki soruların değerlendirilmesi işaretlenen her bir seçeneğe eşit ağırlık verilmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Kurum Özellikleri

Araştırmada kapsanan 26 kurumun 12'sini belediye ve il özel idareleri, 6'sını köylere hizmet götürme birlikleri, 5'ini Bakanlıklara bağlı kuruluşlar, 2'sini ticaret ve sanayi odaları ve 1 tanesini de STK oluşturmaktadır. Proje yararlanıcısı kurumların (cevapsız dahil) 6 'şar adeti Trabzon, Giresun ve Rize'de, 4'er adedi Gümüşhane ve Artvin'de 1 tanesi ise Ordu ilindendir.

Tablo 2: Kurum Bilgileri

Kurum Tipi	Sayı
5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu doğrultusunda kurulmuş birlik (KHGB, Sulama Brl.)	6
Bakanlığa bağlı kurum/kuruluş/enstitü	5
Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu (Oda, Borsa,vs)	2
Sivil Toplum Kuruluşu (vakıf,dernek,vs)	1
Yerel yönetim (il özel idaresi, belediye, köy muhtarlığı)	12
Toplam	26

5.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi

2013 yılı Kültür ve Turizme Yönelik Altyapı Mali Destek programının genel amacı Bölgenin Kültür ve Turizm potansiyelini harekete geçirerek, bölgedeki ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlamaktır.

Programın özel amacı ise Bölgenin doğal yapısının ve kaynaklarının korunması, tarihi, doğal ve kültürel potansiyelin harekete geçirilmesi, sürdürülebilir turizm altyapısının ortaya çıkarılması, mekan ve yaşam kalitesinin artırılması, etkin tanıtım politikalarıyla bölgenin ve bölgedeki illerin markalaştırılması, kültürün korunması ve geliştirilmesi, bölgeye gelen turist sayısını ve ortalama kalış süresini artırarak turizm sezonunun genişletilmesi ve bu suretle bölgenin turistik cazibe merkezi haline getirilmesine katkıda bulunacak turizme yönelik küçük ölçekli altyapı faaliyetlerinin desteklenmesidir.

Program Öncelikleri;

- Bölge turizmi için önem arz eden alanların görsel algılama ve çevre düzeni açısından iyileştirilmesi, turizmin çeşitlendirilmesine ve mevcut tesislerin geliştirilmesine yönelik altyapı faaliyetleri
- Çevreye duyarlı, alternatif enerji kaynaklarının kullanıldığı turizm faaliyetlerinin teşvik edilmesi, yeni teknolojilerin kullanılması ve yenilikçi altyapının geliştirilmesi
- Doğu Karadeniz Bölgesi kültür mirası, kültür ekonomisi ve nitelikli kültürel öğeleri ile birlikte bölgede yer alan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespit ve tescil çalışmalarının yapılıp, fiziki yatırımlarla desteklenerek turizme hizmet eder hale getirilmesi
- Bölge illerini diğer illerden ayıracak özelliklerin belirlenerek; şehir markalaşmasına yönelik çalışmaların desteklenmesi
- Bölgede yer alan taşınmaz kültür varlıklarının koruma ve iyileştirilmesine yönelik altyapı çalışmalarının desteklenmesi

Programa en fazla başvuru "Bölge turizmi için önem arz eden alanların görsel algılama ve çevre düzeni açısından iyileştirilmesi, turizmin çeşitlendirilmesine ve mevcut tesislerin geliştirilmesine yönelik altyapı faaliyetleri" kapsamında yapılmıştır. Yararlanıcıların büyük kısmı, projelerinin kurumlarındaki proje ekipleri tarafından bölgenin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak geliştirildiğini dile getirmiştir.

Programın, bölgedeki koşullara ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı anlaşılmış; ulusal ve bölgesel politikaların üzerinde durduğu ve öncelik verdiği konulara odaklandığı görülmüştür.

Ajans bölge turizmini geliştirmeye yönelik olarak mali destek programları dışında çok sayıda tanıtım faaliyeti de yürütmektedir. Ayrıca yararlanıcılarda, bölgenin doğal ve tarihi yapısından dolayı turizmin büyük potansiyele sahip olduğu; kaynakların etkin kullanılması halinde bölgenin en önemli gelir kaynaklarından biri haline gelebileceğine dair inanç bulunmaktadır. Nitekim yararlanıcıların büyük kısmı, projelerini bölgenin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak geliştirmiştir.

5.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programın İncelenmesi

5.3.1. İlgililik

Bölgesel plan ve politikalar bağlamında ele alındığında, Kültür ve Turizme Yönelik Altyapı Mali Destek Programı'nın öncelikli alanlarının TR90 Bölgesi'nin gelişiminde odaklanılması gereken alanlar olarak belirlendiği görülmektedir. Programın amaç ve öncelikleri, 2010-2013 TR90 Doğu Karadeniz Bölge Planı kapsamındaki "Güçlü ve Rekabetçi Ekonomi" ekseni altındaki "Bölgenin turizm potansiyelini harekete geçirmek" amacı doğrultusunda aşağıdaki hedef ve önceliklerle uyumludur:

- Bölge turizmini çeşitlendirmek
- Turizme yönelik altyapıyı geliştirmek
- Bölgeye gelen turist sayısını ve turistlerin ortalama kalış süresini artırmak
- Bölge'de turizme yönelik yeni tesisleri, butik otelleri ve ev pansiyonlarını teşvik ederek bölge yatak kapasitesini artırmak
- Etkin tanıtım politikalarıyla bölgenin ve illerin ulusal ve uluslararası düzeyde markalaştırılması
- Bölge'ye özgü mimari yapının korunmasını ve turizme kazandırılmasını sağlamak
- Alternatif turizm türlerini geliştirmek
- Turizme yönelik ulaşım altyapısını geliştirmek

Ayrıca program, Bölge Planı'nda "Gelişmiş Altyapı ve Sürdürülebilir Çevre" ekseni altındaki aşağıdaki amaç, hedef ve önceliklere de hizmet etmektedir:

Amaç 1- Bölgenin ulaşım ve çevre altyapısını geliştirmek

Hedef : Altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve geliştirilmesi

- Çevresel alt yapı yatırımlarının verimliliği ve etkinliğini sağlamak için yerel yönetimler arasında işbirliğinin geliştirilmesi
- Kentlerde ve kırsalda içme suyu, atık su, kanalizasyon, katı atık vb. altyapıdaki eksikliklerinin tamamlanması
- Mevcut karayolu altyapısının ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmesinin desteklenmesi
- Çevre dostu ulaşım ve ulaşım alternatiflerine yönelik farkındalığın artırılması

Amaç 2-Bölgenin doğal yapısını ve kaynaklarını korumak

Hedef : Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması

- Sürdürülebilirliğe katkı sağlayabilecek geri dönüşüm çalışmalarının teşvik edilmesi
- Bölgenin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve her türlü özgün doğal kaynağın araştırılması ve korunması
- Mevcut su kaynaklarının verimli ve adil bir şekilde kullanılması
- Bölgenin enerji potansiyelinin araştırılması ve kullanımına yönelik faaliyetlerin teşvik edilmesi.

Bölgede turizme verilen önem, 2014-2023 Bölge Planı'nda da ele alınmaya devam edilmiş; "Yenilikçi ve Rekabetçi Ekonomi" ekseni altında, "Turizm Sektörü Gelişimini Bölge Halkının Refah Ve Yaşam Kalitesini Artıracak Şekilde Planlamak" bir amaç olarak belirlenmiş, bu kapsamda da izlenecek stratejiler tanımlanmıştır.

Programın amaç ve öncelikleri, ulusal politikalarda da ele alınan hususların başındadır. Programın yürütüldüğü dönemi kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda (2007-2013) 'Rekabet Gücünün Artırılması' eksenindeki 'Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması' başlığı altında turizm sektörü için birçok strateji belirlenmiştir. Ayrıca ulusal turizm gelirleri, ziyaretçi sayısı, belgeli yatak sayısı için de planda hedefler konulmuştur. Belirlenen bu strateji ve hedefler, programın amaç ve önceliklerini desteklemektedir.

Dolayısıyla, programın üzerinde durduğu öncelikler, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınması gereken alanlardır.

Bunun birlikte MDP'den yararlanan kurumların tamamı programın bölgedeki koşullara ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olduğunu belirtmiştir. Programa öncelikli başvuru nedenleri %27 ile yerli ve yabancı turistlerin ziyaret edip vakit geçirebileceği cazibe mekânlarının oluşturulması, %22 ile tarihi, doğal ve kültürel mirası korumaya ve turizme kazandırmaya yönelik olarak yeni alt ve üst yapılar kurmak/varolanları modernize etmek ve %14 ile turizm bölgelerinde yeni çevre ve ulaşım altyapıları kurmak/varolanları modernize etmek şeklinde sıralanmıştır.

Grafik 5: Programa Katılım Nedenleri (% Dağılım)

5.3.2. Etkinlik

Yararlanıcı kurumlar MDP hakkında farklı kaynaklar üzerinden haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Bu kapsamda yararlanıcı kurumların yaklaşık üçte biri kamu kuruluşları kanalıyla, dörtte birinden fazlası ajansın gerçekleştirdiği bilgilendirme faaliyetleri yoluyla programdan haberdar olmuştur. Diğer seçeneği altında toplanan projeden haberdar olma yolları arasında; "DOKA yönetim kurulunun üyesi olma, ajansın hazırladığı broşür, katalog, rehber vb. basılı materyaller ve danışmanlar aracılığıyla" seçenekleri bulunmaktadır.

Grafik 6: Programdan Haberdar Olma Yolları (% Dağılım)

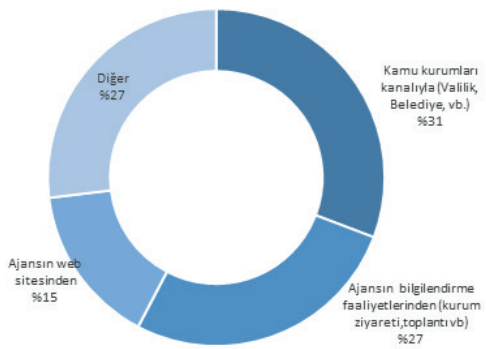

Mali destek programı finansal cazibe açısından değerlendirildiğinde, yararlanıcı kurumların destek oranını hibe miktarına göre daha cazip bulduğu belirlenmiştir. Destek oranını cazip bulanların oranı %77, hibe miktarını cazip bulanları oranı ise %65 civarındadır. Ön ödeme yüzdesini cazip bulanların oranı %42 civarında iken, cazip olmadığını ifade edenlerin oranı %27, bununla ilgili fikri olmadığını belirtenlerin oranı ise %31 civarındadır.

Grafik 7: Programın Finansal Cazibesi (% Dağılım)

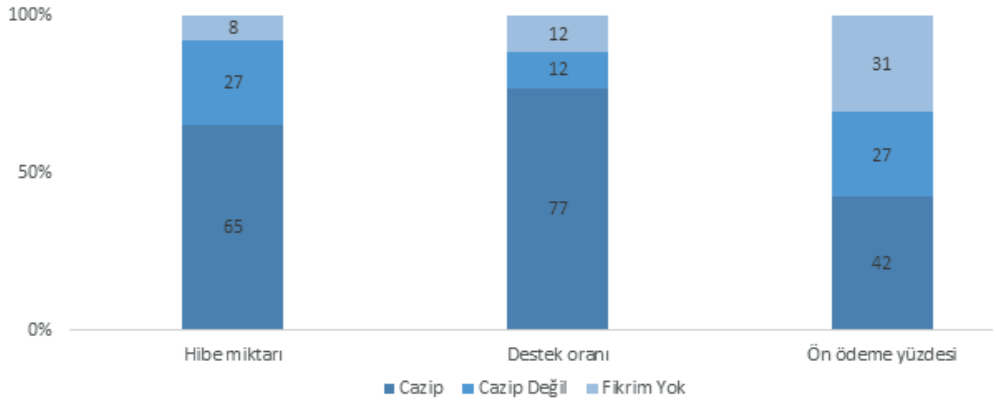

Projenin tüm aşamaları göz önüne alındığında, kurumların genel olarak deneyimlediği süreci %82 oranında olumlu karşıladığı görülmüştür. Program başvuru rehberi ve eklerinin açık ve anlaşılır olduğunu, proje süreci boyunca kurumun ticari, teknolojik ve finansal gizliliğinin Ajans tarafından güvenceye alındığını, projenin yürütülmesi için verilen sürenin uygun olduğunu ve verilen destek göz önünde bulundurulduğunda Ajans tarafından istenen bilgi ve belgelerin kapsamı/içeriğinin uygun olduğunu ifade edenlerin oranı %90'ların üzerindedir. Öte yandan projenin başvuru, izleme ve uygulama aşamalarında danışman desteğine ihtiyaç duyduğunu belirtenlerin oranı göreli olarak daha düşük düzeydedir.

Grafik 8: Program Başvuru ve Genel Süreçlerine İlişkin Görüşler (% Dağılım)

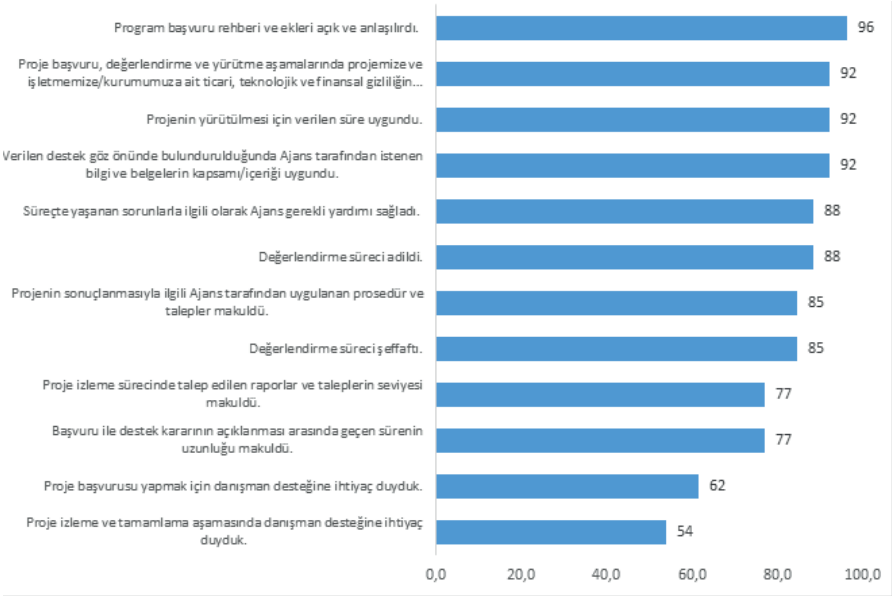

5.3.3. Etkililik

MDP yararlanıcısı kurumların proje öncesi planladıkları hedeflere büyük oranda ulaştıkları belirlenmiştir. Görüşme yapılan yararlanıcıların tamamı proje sayesinde planlanan en az bir hedefe ulaşmıştır. Proje öncesi öngörülen hedefler kapsamında yararlanıcı kurumların %81'i bölgeye gelen turistlerin memnuniyet seviyesinin artmasına katkı sağladığını, %69'u kurumun prestijinin arttığını ve bölge turizminin itibar ve tanınırlığının artmasına katkı sağladığını ifade etmiştir. Öte yandan kurumların en az düzeyde planladığı ve gerçekleştirdiği hedefler arasında %8 ile turizm tesislerinin su ve enerji maliyetlerinin azalmasına katkı ve %23 ile turizm bölgelerinde çevre kirliliğini azaltma bulunmaktadır. Kurum prestiji ve tanınırlığındaki artış ile turist niteliği ve sayısındaki artış proje öncesi öngörülmemesine rağmen gerçekleşen hedefler arasındadır.

Grafik 9: Yararlanıcıların Proje Çıktıları Sayesinde Ulaştıkları Sonuçlar (% Dağılım)

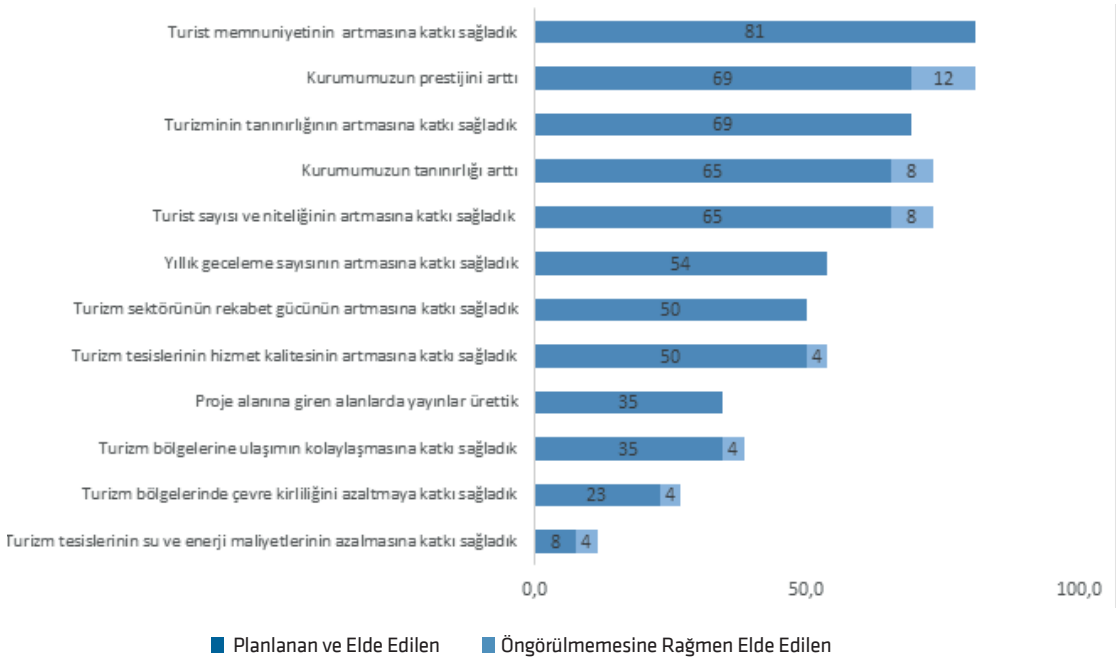

Araştırma kapsamında kurumların program sayesinde elde ettikleri çıktılar da sorgulanmıştır. MDP yararlanıcısı 26 kurumun 20'si tablo-3'te belirtilen çıktılardan en az birini, bunların 11'i ise en az ikisini elde belirtmiştir. 6 kurum ise belirtilen çıktılardan herhangi birini elde etmediğini ifade etmiştir. Tablo-3'te elde edilen tüm çıktılar listelenmektedir. En çok elde edilen çıktı olarak 11 kurumun restore ederek/düzenleyerek turizme kazandırdığı 16 yapı dikkat çekmektedir. Bunun yanında proje kapsamında 4 kurum 16 dezavantajlı çalışanı istihdam etmiştir.

Tablo 3: Program Sayesinde Kurumların Elde Ettiği Çıktılar

Program Çıktıları	Kurum Sayısı	Çıktı Sayısı
Restore edilerek/düzenlenerek turizme kazandırılan yapı/anıt/müze vb.	11	16
Proje kapsamında istihdam edilen dezavantajlı (engelli, eski hükümlü vs.) çalışan	4	16
Alternatif turizm alanında yeni kurulan/modernize edilen turizm tesisi	9	9
Turizm bölgeleri için yeni çevre ve ulaşım altyapısı	5	6
Turizm bölgelerinde iyileştirilen/dönüştürülen sokak, cadde vb.	4	5
Turizm bölgeleri için modernize edilmiş çevre ve ulaşım altyapısı	4	4
Turizm için yeni kurulan teknolojik altyapı ve uygulamalar	2	4
Kış ve doğa turizmine kazandırılan yer/tesis	3	3
Turizm bölgelerinde kurulan yeni atık bertaraf tesisi	1	1
Modernize edilmiş/kapasitesi artmış turizm tesisi	1	1
Proje kapsamında almış olduğunuz belgeler (ISO9001, ISO 14001, vb.)	1	1

Programın ne tür yeni ve farklı uygulamalara, yaklaşımlara ve davranışsal değişimlere yol açtığı incelendiğinde, kurumların %32'si program yazma ve yönetme konusunda bilgi ve becerilerinin arttığını, %29'u projeyi ilgilendiren alanlarda bilgi ve yeteneklerinin arttığını ifade etmiştir. Aynı şekilde kurum dışı paydaşlarla iletişim ve işbirliğinin güçlendiğini belirtenlerin oranı da %15 olmuştur. Öte yandan sadece iki kurum DOKA projesinin kurumunda farklı bir uygulamaya ve/veya davranışsal değişikliğe yol açmadığını (diğer seçeneği altında toplanan) belirtmiştir.

Grafik 10: Proje Sayesinde Ortaya Çıkan Davranışsal Değişiklikler (% Dağılım)

Ayrıca, MDP'nin kurumlara proje bütçesini kullanmadan da farklı yatırımlara yönelme potansiyeli oluşturduğu tespit edilmiştir. Yararlanıcı kurumların yarısından fazlası projeyle bağlantılı fiziki yatırımlar gerçekleştirdiğini ve yeni projelere başladığını, diğer altında toplulaştırılanların yaklaşık %13'ü ise proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettiğini ve danışmanlıklar aldığını belirtmiştir. Öte yandan, %36'lık bir kısım projenin haricinde herhangi bir girişimde bulunmadığını ifade etmiştir.

Grafik 11: Proje Sayesinde Attıkları İlave Adımlar (% Dağılım)

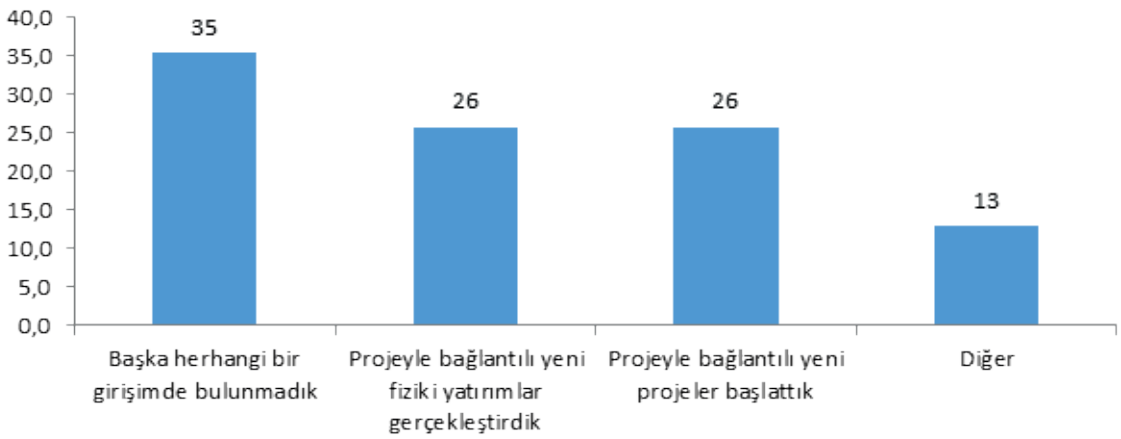

5.3.4. Etki

MDP'den yararlanan kurumların büyük kısmı (%77), bu program olmasaydı farklı şekillerde aynı projeyi hayata geçireceklerini ifade etmişlerdir. Kurumların yaklaşık %41'i DOKA desteği olmasaydı daha uzun sürede, kapsamı daraltılarak veya proje bütçesi küçültülerek kendi imkanlarıyla, %30'u ise farklı finansal kaynaklarla (uluslararası ve kültür bakanlığı) projeyi gerçekleştireceğini belirtmiştir. Öte yandan kurumların diğer bir %30'luk kesimi DOKA desteği olmasaydı bu yatırıma başlamayacağını ifade etmiştir.

Grafik 12: DOKA Desteği Olmaması Durumunda Proje İçin Atacakları Muhtemel Adımlar(% Dağılım)

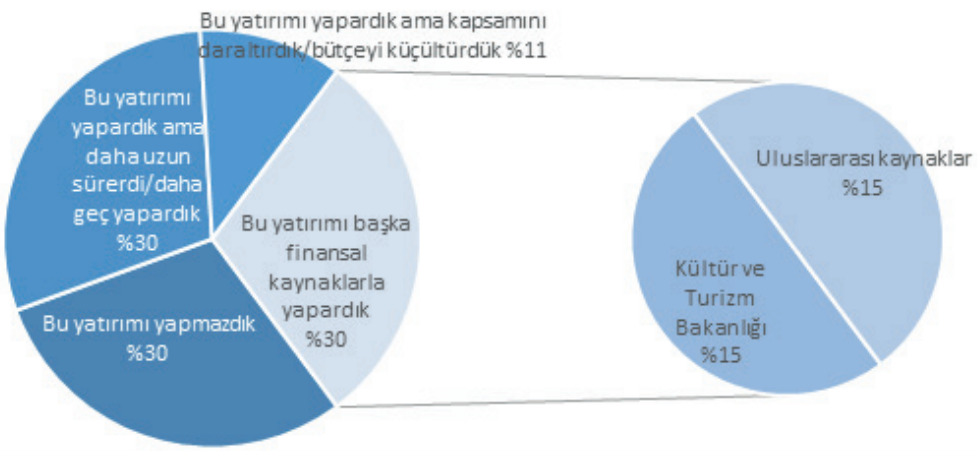

DOKA, 2010 yılında Turizmde Bölge Potansiyelinin Harekete Geçirilmesine Yönelik Mali Destek Programı'nı uygulamış, 2011 yılında Turizme Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Programı'nın çağrısını tekrar etmiştir. 2013 yılında da Kültür ve Turizme yönelik Altyapı Mali Destek Programı'nı uygulamıştır. Ajans, bölge turizmini geliştirmek için turizme yönelik mali destek programları dışında turizm sektörünü bölgenin kalkınmasında öncelikli alanlardan biri olarak tespit etmiş ve geliştirilmesi için raporlar, planlar ve stratejiler ortaya koymuştur. Ayrıca hedef pazarlar belirlemiş ve buralarda fuar, medya, tanıtım turu, odak grup ziyareti gibi etkinliklerle tanıtım faaliyetleri gerçekleştirmiştir.

Mali destek programlarının yararlanıcı sayısı ve bütçelerinin kısıtlı olması, bu programlar dışında Ajans'ın aynı amaca yönelik olarak uyguladığı diğer faaliyetler ve ulusal ve uluslararası etkenler nedeniyle, bölge turizmi verilerindeki gelişmenin ne kadarlık bir kısmının spesifik olarak 2013 yılında çağrısı açılan Kültür ve Turizme Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'ndan kaynaklandığını tespit etmek mümkün değildir. Bununla birlikte TÜİK bölgesel ve ulusal turizm istatistikleri, 2009-2014 yılları arasında bölgedeki turizm işletme belgeli konaklama tesislerine gelen yabancı turist ve geceleme sayılarındaki yüzdesel artışın, ulusal düzeydeki artışın üzerine çıktığını göstermektedir. Belediye belgeli tesislerde ise aynı kriterler için yıllar itibariyle gerileme gözlenmektedir. Yerli turistlerinse, belediye belgeli konaklama tesislerine geliş ve geceleme sayılarındaki yüzdesel artış Türkiye genelindeki artışın üzerinde seyretmektedir.

Bölgeye Körfez Ülkelerinden gelen turist sayısı, yıllar itibariyle yükselmiş olup, 2011'den 2014 yılına kadar Türkiye genelindeki payı ciddi seviyede artmıştır.

Tablo 4: Bölge ve Türkiye Turizmine Ait Veriler (2009-2014, bin)

		2009	2010	2011	2012	2013	2014	(2009-2014) Artış
Turizm İşletme Belgeli konaklama tesislerine geliş sayısı/Yabancı	Bölge	39	47	68	73	69	94	%138
	Türkiye	14.388	17.415	19.264	20.481	21.181	23.609	%64
Belediye Belgeli konaklama tesislerine geliş sayısı/Yabancı	Bölge	146	131	126	129	101	86	%-41
	Türkiye	4.915	7.834	6.846	6.388	5.630	6.736	%37
Turizm İşletme Belgeli konaklama tesislerine geliş sayısı/Vatandaş	Bölge	435	355	494	616	582	599	%38
	Türkiye	12.137	12.338	14.350	15.701	17.100	17.292	%42
Belediye Belgeli konaklama tesislerine geliş sayısı/ Vatandaş	Bölge	596	681	950	909	756	851	%43
	Türkiye	13.622	15.665	15.565	16.249	15.588	18.415	%35
Turizm İşletme Belgeli konaklama tesislerinde geceleme sayısı/Yabancı	Bölge	79	81	161	155	164	220	%178
	Türkiye	59.986	74.325	78.888	90.822	89.594	97.581	%63
Belediye Belgeli konaklama tesislerinde geceleme sayısı/ Yabancı	Bölge	224	231	241	242	160	139	%-38
	Türkiye	19.683	25.814	22.662	22.508	20.354	21.358	%9
Turizm İşletme Belgeli konaklama tesislerinde geceleme sayısı/Vatandaş	Bölge	608	522	722	872	805	843	%39
	Türkiye	22.929	23.832	27.616	30.332	33.090	32.448	%42
Belediye Belgeli konaklama tesislerinde geceleme sayısı/ Vatandaş	Bölge	692	842	1210	1.154	936	1.036	%50
	Türkiye	21.788	25.214	27.066	28.656	26.672	30.205	%39

Kaynak: TÜİK, Bölgesel ve Ulusal Turizm İstatistikleri (2016)

Tablo 5: TR90 Bölgesi ve Türkiye'ye Körfez Ülkelerinden Gelen Turist Sayısı

	2011	2012	2013	2014
TR 90 Bölgesi	65.000	130.0000	190.000	260.000
Türkiye	1.177.753	1.710.682	2.077.708	1.947.301
TR90/Türkiye	%5,51	%8	%9,10	%13

5.3.5. Sürdürülebilirlik

MDP'den yararlanan kurumların yarısına yakını (%46) proje sonrasında başka kurumların destek programlarına da başvurduğunu belirtmiştir. Başvuru yapılan kurumlar arasında Kültür ve Turizm Bakanlığı(%25), Avrupa Birliği(%15) ve diğer (DOKAP ve Ekonomi Bakanlığı gibi) kurumlar bulunmaktadır.

Grafik 13: Diğer Kurumların Desteklerine Başvuru Durumu (% Dağılım)

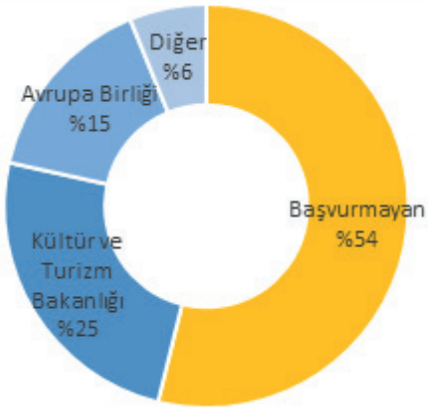

Proje desteği almış kurumların %65'i (26 kurumun 17'si) DOKA'nın diğer programlarına da başvurduğunu belirtmiştir. Başvuruda bulunmayan kurumların gerekçeleri arasında kurum ihtiyaçlarına uygun bir program açılmaması(%67) öne çıkmaktadır. Öte yandan MDP yararlanıcı kurumlarından DOKA'nın diğer programlarına başvuranların genellikle diğer kurumların destek program da başvurdukları tespit edilmiştir. Nitekim DOKA'nın diğer programlarına başvuran 17 kurumun 11'i, başvurmayan 9 kurumun ise sadece 1'i farklı kurumların destek programlarına da başvuruda bulunmuştur.

Grafik 14: 2013 Sonrası DOKA Desteklerine Başvurmama Nedenleri (% Dağılım)

Kar amacı gütmeyen kurumlara yönelik programların genel olarak sürdürülebilirlik sorunu olmamasına rağmen, özellikle mali ve insan kaynakları açısından yeterli kaynaklara sahip olmayan STK'lar açısından bazı sorunlar yaşanabilmektedir. Nitekim program kapsamında destek almış olan bir dernek faaliyetlerine son verdiği için projenin sürdürülebilirliği sekteye uğramıştır. Kurumsal anlamda genel olarak sürdürülebilirlik sorunları olmadığı gibi proje sonrası denetimlerden edindiğimiz bilgiler doğrultusunda yapılan projelerin amacı dışında kullanılma ve atıl durumda kalma oranlarının çok düşük olduğu görülmektedir.

Nitekim Proje kapsamında restore edilen bina, alınan ekipman ve teçhizatın ve diğer malzemelerin projede tanımlanan amacı dışında kullanılıp kullanılmadığı sorulduğunda %99 oranında projede belirlenen amacı doğrultusunda kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

Proje desteği almış kurumların %65'i (26 kurumun 17'si) DOKA'nın diğer programlarına da başvurduğunu belirtmiştir. Başvuruların mevcut projelerin sürdürülebilirlik sorunlarından çok mevcut projelerini tamamlayıcı nitelikte yeni başvurular oluşturma amaçlı ve kaynak varken proje oluşturup kaynaktan pay alma amaçlı başvurular olduğu düşünülmektedir.

6. Sonuç ve Değerlendirmeler

DOKA'nın 2013 yılında açtığı Kültür ve Turizme Yönelik Altyapı Mali Destek Programı katılımcılarıyla gerçekleştirilen etki değerlendirme araştırmasında elde edilen sonuçlar aşağıdaki şekilde genelleştirilebilir;

İlk olarak DOKA'nın mali destek programı yaralanıcı kurumların tamamı tarafından olumlu karşılanmış ve bölge şartlarına uygunluğu genel kabul görmüştür. Destek alan kurumların yaklaşık üçte ikisi sonraki DOKA programlarına da başvurmuştur. Öncelikli başvuru nedenleri bölge turizmi için önem arzeden alanların görsel algılama ve çevre düzeni açısından iyileştirilmesi, turizmin çeşitlendirilmesine ve mevcut tesislerin iyileştirilmesine yönelik faaliyetler ve turistlere yönelik cazibe mekânlarının oluşturulması ile tarihi, doğal ve kültürel mirası turizme kazandırmaya yönelik altyapı/üstyapı yatırımları olarak belirlenmiştir. Bu yatırımların hayata geçirilmesi ile birlikte, proje öncesinde planlanan çıktılara büyük ölçüde ulaşıldığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında 16 turistik yapının (müze, anıt vb.) restore edilerek turizme kazandırıldığı, 9 adet de alternatif turizme yönelik tesis yatırımı yapıldığı tespit edilmiştir. Bu gelişmelerin sonucu olarak turist memnuniyetinin artışı, bölge tanınırlığının artışı, turizm kalitesinin artışı gibi hedeflere ulaşılmıştır.

İkinci olarak, MDP tanıtımında yararlanıcı kurumların Ajansla olan ilişkisinin etkin rol aldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda kurumların destek programından haberdar olma durumu çoğunlukla DOKA yönetim kurulu üyeleri(valilik, belediye, borsa vb) aracılığıyla, DOKA'nın hazırladığı bilgilendirme faaliyetleri üzerinden gerçekleşmiştir. DOKA'nın web sitesi aracılığıyla haberdar olduğunu belirten kurumların oranı % 15 civarındadır.

Üçüncü olarak DOKA'nın mali destek programlarının kurumların projelerini hayata geçirme konusunda belirgin bir katkısı olduğu belirlenmiştir. DOKA'nın mali destek programı olmasaydı projeyi hayata geçiremeyeceklerini belirtenlerin oranı %30'dur. Projeyi kendi kaynaklarıyla ancak daha uzun vadede, bütçesi ve kapsamı daraltılarak gerçekleştirileceğini belirtenlerin oranı da %40 civarındadır. Öngördükleri projeyi DOKA desteği olmasa farklı finansal kaynaklarla gerçekleştireceklerin oranı ise %30 civarındadır. Bununla birlikte MDP'nin kurumlara proje bütçesini kullanmadan da farklı yatırımlara yönelme potansiyeli kazandırdığı tespit edilmiştir. Proje haricinde herhangi bir girişimde bulunmayanların oranı %35 civarında iken, diğer %65'lik kesim yeni fiziki yatırımlar ve yeni projelere başlama gibi farklı girişimlere başladığını belirtmiştir. DOKA MDP kurumların proje ile ilgili süreçlerde yetenek, bilgi ve becerisine katkı sağlamıştır. Proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yeteneğinin arttığını ve projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yeteneğimiz arttı diyenlerin oranı toplamda %60'ın üzerindedir. Öte yandan proje sayesinde işletmelerin herhangi bir davranışsal değişikliğe yol açmadığını belirtenlerin oranı ise %5'ten daha düşüktür.

Son olarak DOKA'nın mevcut ve gelecek programları ile ilgili kurumların istek/öneri ve talepleri değerlendirildiğinde; kültür ve turizm altyapısının geliştirilmesine yönelik programların devam etmesi/sayısının arttırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarına destek verilmesi, turizmde kalifiye personel istihdamına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi, ön ödemelerin daha erkene çekilmesi, değerlendirme süresinin kısaltılması, evrak prosedürlerinin azaltılması, hibe desteğinin arttırılması, DOKA'nın daha sık bilgilendirme toplantıları yapması, destekler belirlenirken yörenin acil gereksinimlerinin dikkate alınması gibi birçok öneri/istek dile getirilmiştir.

7. Kaynakça

- Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 2013 Kültür Turizme Yönelik Mali Destek Program Rehberi, Erişim adresi: www.doka.org.tr
- Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 2010-2013 TR90 Doğu Karadeniz Bölge Planı, 2011, Erişim adresi: https://www.doka.org.tr/edergi/425/bolge-plani-2010-2013/TR90%20Do%C4%9Fu%20Karadeniz%20B%C3%B6lge%20Plan%C4%B1%202010-2013
- Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, Doğu Karadeniz Bölgesinde Arap Turizmi Mevcut Durum ve Gelişme Stratejisi Raporu, 2015, Erişim adresi: https://www.doka.org.tr/dosyalar/editor/files/dogu-karadeniz-bolgesinde-arap-turizmi-mevcut-durum-analizi-ve-gelisme-stratejisi.pdf
- Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete (27048), Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170915-2.htm
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2007-2013 Dokuzuncu Kalkınma Planı, Erişim adresi: http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Dokuzuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2007-2013%E2%80%8B.pdf
- TÜİK, Bölgesel ve Ulusal Turizm İstatistikleri, Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/Start.do

www.doka.org.tr ajansdoka ajansdoka

DOĞU KARADENİZ KALKINMA AJANSI

Tel : 444 82 90 Gazipaşa Cad. Nemlioğlu Sok. No:3 TRABZON

ARTVİN | GİRESUN | GÜMÜŞHANE | ORDU | RİZE | TRABZON